

Lausunto

10.06.2022

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Joku muu

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

MONNI - Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla 2020-2022 -hanke

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Kristiina Ruuskanen

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Alaikäisten mielenterveys- ja päihdepalvelut näkyvät ehdotuksessa vähäisesti tai ei ollenkaan omana erityisryhmänä. Alaikäisten tarvitsemien palveluiden erityisyys on tunnistettava ja huolehdittava, että heille on sekä ehkäiseviä palveluita että korjaavia ja hoidollisia palveluita niin peruspalveluissa kuin erityispalveluissakin tarjolla. Liityntäkohta sekä sosiaalihuoltolakiin että lastensuojelulakiin on selkeytettävä. Tämä koskee koko esitystä. Esimerkiksi monimuotoisten psykiatristen palveluiden tarjoaminen avopalveluina on sinällään erittäin kannatettava vaatimus hyvinvointialueille, mutta laissa on selkeästi tuotava esiin alaikäisten ja myös nuorten aikuisten erityistarpeet näiden palveluiden järjestämisessä mm. Kehitystaso ja mahdollinen traumatausta huomioiden, mikä vaikuttaa paljon siihen millaista palvelua nuoret tarvitsevat. Etenkin niiden alaikäisten nuorten tilanne, joilla on tarve sekä mielenterveys- että päihdepalveluille ja joita helposti siirrellään palvelusta toiseen ilman kunnollista yhteistä hoitoa ja suunnitelmaa, näkyy kokonaisuudessa huonosti. Myös siirtymävaihe nuorten palveluista aikuisten palveluihin on huomioitava erityisenä tuen ja organisoimisen tarpeenaan, jotta nuoret eivät tipahda tyhjän päälle/palveluiden väliseen katveeseen tai iso työskentelytapojen ero ei aiheuta nuorten sitoutumattomuutta palveluihin.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Hyvä, että tätä selvennetään ja korostetaan, mutta huoleksi jää siltikin esimerkiksi vammaispalveluja päihde- ja mielenterveyspalvelujen lisäksi tarvitsevan nuoren tilanne. Onko omatyöntekijän rooli sellainen, että hän pystyy oikeasti ajamaan asiakkaan etua näin monipolvisessa palveluviidakossa, kun kuitenkin joka palvelussa on oma asiaa siellä hoitava työntekijä?

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Alaikäisten tarvitsemat palvelut näkyvät tässä olemattomasti ja silti he tarvitsevat ajoittain hyvinkin vahvaa ja erikoistunutta mielenterveys- tai päihdehoitoa. Lastensuojelun järjestämä kodin ulkopuolinen sijoitus ei voi olla alaikäiselle ainoa mahdollisuus saada päihdehoitoa sen enempää avo- kuin laitospalveluna. Alaikäisiä ei voi eikä saa unohtaa päihde- ja mielenterveystyön erityislainsäädännössä, vaikka on olemassa lastensuojelulaki, joka heitä suojaa. Myös muun lainsäädännön pitää tukea ja antaa keinoja lastensuojelun ja sosiaalihuollon toimille nuorten auttamiseksi. Saumattoman yhteisen tekemisen pitää mahdollistua jo lain näkökulmasta alaikäisten kohdalla. Me emme voi sulkea silmiämme siltä tosiasialta, että meillä on jo olemassa yhä nuorempia lapsia, joita on vakava päihdeongelma eikä kunnollista hoitoa, ja että tähän problematiikkaan usein

liittyy myös vakava mielenterveysongelma. Mahdollistaako tämä laki aidon yhdessä tekemisen vai tukeeko se itse asiassa palvelujen siiloutumista entistä enemmän erillisiksi sosiaali- ja terveysnhuollon palveluiksi ainakin alaikäisten palveluiden osalta? Missä ovat ne edellytykset, joilla voitaisiin tehdä asiakkaiden kanssa yhteistä työtä, joka sisältäisi sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon elementtejä nuoren ollessa alaikäinen?

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perutelut kyllä vastaukselle:

Alaikäisten tarvitsemat palvelut eivät näy siinä lainkaan. On hyvä, että tämä uudistus liitetään aluillaan olevaan lastensuojelulain uudistamiseen, mutta alaikäiset omana erityisryhmänään pitäisi saada näkymään myös päihde- ja mielenterveyslainsäädäntöön. Etenkin mikäli alaikäinen nuori on itse vastaanottavainen hoidolle, sitä pitäisi olla saatavilla ilman lastensuojelun asiakkuutta. Myös vanhempien tuki päihde- ja mielenterveystyön keinoin on ensiarvoisen tärkeää nuoren kuntoutumiseksi ja perheen kokonaisvaltaiseksi auttamiseksi.

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työhajausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Työhajauksen pitäisi olla tämänkaltaisessa työssä itsestäänselvyys.

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perustelut kyllä vastaukselle:

Alaikäiset nuoret eivät näy kokonaisuudessa kuten eivät myöskään siirtymätilanteet/-vaiheet alaikäisten palveluista aikuisten palveluihin. Miten turvataan esimerkiksi se, että 18v. nuori (joka voi kehitystasoltaan olla vieläpä ikäistään monta vuotta jäljessä) saa tilanteeseensa sopivin menetelmin ja sopivassa ympäristössä tapahtuvaa mielenterveys- ja/tai päihdepalvelua eikä ole automaattisesti samassa palveluvalikossa 50-vuotiaan kanssa, jonka tilanne on ihan erilainen? Sen enempää menetelmät, vertaistuen keinot kuin työntekijän työskentelyotekaan eivät aina voi olla samanlaisia, vaikka aikuisista puhutaankin.

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköistä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköistä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

-

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Liittymäpinta vammaispalveluiden kanssa puuttuu lähes kokonaan. Kun on kyseessä henkilö, jolla on vammaispalveluiden tuen/palveluiden tarve ja hänellä on myös päihde ja/tai mielenterveysongelmaa, palveluiden yhteistoiminta on kaukana saumattomasta. Jos kyseessä on vieläpä alaikäinen nuori tai täysi-ikäistymässä oleva, kokonaisuus on ajoittain ihan mahdoton hallittavaksi/hoidettavaksi niin, että nuori tulee autetuksi. Selkeämpää lainsäädäntöä tällaisten todella monia palveluita tarvitsevien nuorten turvaksi todella kaivataan; kuka ja missä on hänen "omatyöntekijänsä" joka koordinoi palveluita, kuka huolehtii, että nuori nähdään kokonaisvaltaisesti eikä tipahda katvealueisiin, kuka ajaa nuoren etua (etenkin jos virallisen edunvalvonnan kriteerit eivät täyty).

Ruuskanen Kristiina
MONNI-hanke (Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä,
Pirkanmaalla ja E-Pohjanmaalla)